

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. LXXVI. Tusculana divisionis. De derogatoria ad futura testamenta, aliàsque dispositiones contenta in testamento, ut scilicèt, illiud revocatum non censeatur, nisi in dispositione revocanta, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

rum, & istud patris inter filios, illa etenim, juxta sensum seu discursum naturalem, in effectu important positivum præjudicium tertii, ita tollendo boniis, quibus juxta ordinem intestatæ successione, ipsa natura deferre videtur, eaque dando extraneis.

Secus autem in testamento patris inter filios, quoties potissimè, omnimoda æqualitas servetur, cum aliud in effectu hujusmodi testamenti importare non dicantur, nisi quamdam distributionem inter eos, quibus natura eadem bona defert, juxta communem sensum DD. quos ad satietatem colligit dictus elaboratus modernus moralis Bess. de testam. inter liber. tom. 2. moral. tit. 10. numer. 2. cum seqq. & bene patet ex deductis pro ratione dubitandi per Rot. dec. 74. par. 2. divers. Ideoque congruum est, ut filii servare debeant, prudentem voluntatem patris, quomocunque explicatam, ita ex Judicis officio supplendam, dum non est circa substantiam successione, sed circa modum; Hinc proinde erroneum est hujusmodi materias, seu quæstiones, ita generaliter, ac in abstracto disputare, cum id ad scholasticos, & academicos pertineat, dum in foro agitur de decidendis casibus individuis ad effectus præcisos, de quibus agitur.

Et quamvis in hac facti specie dici posset, ut id rectè procederet, quoad modum dividendi; Scus autem quoad fideicommissum reciprocum, quod onus, ac servitutem importare dicitur, non tamen videbatur ob stare, quoniam cum illud esset æquale, atque incertum esset, quisnam filiorum prius, vel posterius defecturus esset, ita æque ad onus, ac ad commodum omnium id referri poterat, & consequenter potius favorem, quam odium continet, sive potius ordinem quam substantiam concernit ad text. in l. si pater puella C. de inoff. testam. cum concordantibus in proposito legitime relatis per Capyc. Lar. consult. 121. numer. 43. cum seqq. Ac etiam quia in præsentis quæstione de hoc non agebatur, sed ad dictum diversum effectum divisionis, vel modi dividendi, ideoque justæ viæ sunt resolutiones.

TUSCULANA DIVISIONES

PRO

JOANNE, & TYBERIO DE JATERIS

CUM

JOANNE FRATRE.

Casus disputatus coram A.C.

De derogatoria ad futura testamenti, aliisque dispositiones, contenta in testamento, ut scilicet, illud revocatum, non censeatur, nisi in dispositione revocante, certa forma adhibeatur, vel certa verba contineantur; An, & quando attendenda sit, necne.

- 1 **F**acti series.
- 2 **Q**uod ista quæstio non sit multum frequens, & sit facti potius, quam juris.
- 3 **R**egula est, ut secunda dispositio non revocet primam, non servata forma præscripta.
- 4 **D**e ejusdem regula limitationibus, seu declarationibus.
- 5 **Q**uomodo quæstio decidenda sit, & qua regula teneri debeat.
- 6 **D**e duplici ratione hujus casu.
- 7 **Q**uomodo circumstantia inducentes limitationem attendi debeant.
- 8 **D**e applicatione ad casum, ejusque circumstantiis.
- 9 **C**onfessio debiti facta in testamento non administrata, resolvitur in legatum.

DISC. LXXVI.

HAbens Martia vidua tres filios majores, ex aliis causis, inter se discordes, ipsa verò cum uno eorum convivendo, ut inter eos omnimodam æqualitatem servaret, neque ad aliquam inæqualitatem in futurum induci posset, de consilio fortè alicujus Jurisperiti, testamentum condidit, in quo eis æqualiter instituitis, derogatoriam adjectit ad quascunque futuras dispositiones revocatorias, vel contrarias, non servata certa forma, id est non registrata salutatione Angelica, sive aliqua ejus parte, istud adiciendo signum ejus determinatæ voluntatis; Ad aliquod verò tempus, morti proxima, codicillos condidit, in quibus pro recognitione veritatis, declarare asseruit, se plurium annorum spatio aliam fuisse à Hieronymo filio, in cujus domo convixerat, mandando ut iste de hujusmodi alimentis prius re integrari deberet, id autem quod superesset, æqualiter dividi; Quare sequuta ejus morte, occasione dividendi domum, aliaque bona hereditaria, inter alias controversias exortas inter dictum Hieronymum, ac Joannem, & Tyberium fratres coram A. C. fuit ista, an scilicet dicta codicillaris dispositio attendenda esset, dum non continebat dictam formam, seu verba, juxta legem in testamento adjectam.

Desuper autem in consueto otio Tusculano consultus, deindeque scribens pro impugnantibus codicillos, atque petentibus æqualitatem ad formam testamenti; Dicebam, quod ista quæstio frequenter per ora scribentium volitare solita, in foro, præsertim in Curia, non multum frequens videtur, adeo in diuturnæ meæ vitæ forensis inter vallo, formiter eam disputare occasio non dedit, neque scio quod ab aliis disputata sit, Hinc proinde, neglectis tot declarationibus, seu ampliationibus, & limitationibus desuper à DD. traditis, Verius est, ut ista sit quæstio potius facti, quam juris, ideoque juxta sæpius enunciata generalem naturam quæstionum cadentium in hac ultimorum voluntatum materia, non recipit certam, ac determinatam regulam, vel respectivè certam limitationem generalem, cuicumque casui applicabilem, sed in singulis casibus pendet decisio ex eorum qualitate, & circumstantiis, prudentis Judicis arbitrio metiendis.

Deservientibus regulis, vel respectivè limitationibus, ac declarationibus generalibus, pro quadam norma regulandi arbitrium prædictum, ut legat-

legaliter, benèque ordinatum illud inter ponatur, congruè applicanda ad activa passivis, non autem, ut cum doctrinis, ac propositionibus generalibus, de quibus occasione decidendi diversos casus, in quodcumque alio, ita procedendum sit, non reflectendo ad specialem facti qualitatem, juxta frequentioremodernorum errorem.

Regula etenim generalis, assistit hujusmodi cautela, seu derogatoria, ideoque testamentum, seu alia dispositio, non revocatur in toto, vel in parte per posteriorem, non servata forma, quæ derogatoria præscripta sit ad text. *in l. si quis in princ. ff. de leg. 3. & l. si mihi s. in legatis ff. de verb. signifi. utrobique DD. de quibus præsertim, plenius de hac materia agentes Covarr. de testam. par. 2. rubric. numer. 19. cum seqq. Gall. de except. ultim. volunt. par. 3. tit. 1. numer. 43. cum seqq. Simon. de Pret. de interpret. lib. 4. dubit. 2. numer. 56. & seqq. & alii relati per Farinacc. in reperi. ultim. volunt. quest. 36. ex numer. 32. Castill. lib. 4. controver. capit. 53. numer. 34. Eamque pluries firmavit Rota, tam antiqua apud Cesar. de Grass. decis. 1. de testam. quam etiam moderna apud Duran. decis. 178. numer. 7. apud Bieb. decis. 478. numer. 32. dec. 201. & 247. par. 6. recen. & decis. 13. post. Patell. cum aliis per adden. ad Buratt. decis. 901.*

Super ejusdem regulæ tamen limitatione, certant DD. an sufficiat revocatio generalis, vel debeat esse specialis, ex relatis per Covarr. Simon. de Pret. & Farin. ubi supra Barbof. claus. 43. Cirroch. discept. 21. numer. 31. Atque super hoc DD. videntur se involvere; Alii simpliciter tenentibus, ut generalitas sufficiat; Alii verò in oppositum, ut præcisè debeat esse specialis, ac individua, itaque magis communis videtur, ut patet ex supra allegatis Rotæ decisionibus; Alii verò plures adhibentibus distinctiones, quibus limitationum, seu declarationum terminis (pro Collectorum præsertim stylo) tribui solent; An scilicet verba sint generalia, & effrenata, necne; Sive an spatium decennii, vel alterius notabilis temporis effluxerit, undè propterea dictæ formæ oblivio præsumi valeat; Vel an agatur de testatore litterato, vel illitterato, seu muliere, cum similibus, de quibus apud allegatos, ac etiam in aliquibus ex prædictis Rotæ decisionibus.

Verum advertendam, ut hujusmodi generalitates, ita simpliciter, ac indeterminate sumptæ, periculosæ videantur, cum non omnium eadem sit conditio, eademque voluntas; Ideoque omnino verus est, ut pro congrua hujus quæstionis determinatione, principaliter recurri debeat ad rationem, seu finem, ob quem hujusmodi cautela introducta est, eamque lex approbavit, vel respectivè negligendam esse disposuit; Et de consequenti inspicendum est, an ratio congruat; Idque ex personarum, ac temporis, & morum regionis qualitate, aliisque circumstantiis, dijudicandum est, an scilicet potius regulæ, quàm limitationi sit inhærendum.

Duplicem enim rationem, seu causam, hujusmodi cautela habere solet; Unam justam, & favorabilem, ut potè orientem ex parte ipsius testatoris, qui cum in statu majoris valetudinis, vel libertatis, pro ejus determinatâ voluntate disponat, prævidendo quod in statu, in quo morbo pressus, vel mortis cogitatione turbatus, concussionibus, vel seductionibus, & suggestionibus facilius subjectus est, seu quod aliis invitus, ad diversimodè disponendum inducatur, vel cogatur, ita prudenter occurrat, dando hujusmodi signum, tanquam suæ determinatæ, ac liberæ voluntatis cistram, vel demonstrationem.

E converso autem, hujusmodi cautela, affectari solet per testamentarios, ipso testatore ignaro, seu ad id non reflectente (ut fortè frequentius contingit, præsertim in mulieribus vel idiotis, vel in graviter infirmis,) ut ita scilicet adimatur testatori indirectè illa revocandi, vel adimendi potestas, quæ directè tolli non potest; Ideoque principaliter reflectendum est ad indagandum, ex personarum qualitate, aliisque facti circumstantiis, an potius una, quàm altera ratio, hujusmodi cautela congruat, cum ex hoc pendeat, an facilius, vel difficilius, inhærendum sit regulæ, vel respectivè limitationi.

Itaque principio cognito, reflectendum quoque est ad supra enunciatas circumstantias, amplitudinis verborum, sive ad qualitatem testatoris, an sit litteratus, vel idiota, nec non ad longævitate, vel brevitate temporis, ac similia; Non quod, posita aliqua ex his qualitatibus, indifinitè, atque ut vulgò dicitur, more cæcorum, cum ea tanquam duce, procedendum sit, sed ad effectum metiendi, veram, ac determinatam defuncti voluntatem, & tam revera, cum ultima potius dispositione revocante, vel corrigente, decedere voluerit, vel è converso potius cum prima; Præ oculis omnino, ac principaliter habendo pluries insinuatam verissimam, ac pro meo sensu, (juxta illum modum loquendi, quo Juristæ utuntur) evangelicam propositionem, attendendi substantiam verisimilis voluntatis, non autem verborum formalitates, quæ frequentius, Notariorum potius, quàm ipsorum testantium esse solent. Minusque regulas, ac propositiones generales, vel doctrinas, ac decisiones, quæ in diversis casibus prodierunt in sola littera, non reflectendo ad eorumdem casuum diversas circumstantias.

Applicando autem ad rem; Spectata qualitate personarum, ac fortius, illa primæ dispositionis, potius primæ, honesta, & favorabilis ratio, quàm altera turpis & criminosa, hujusmodi cautela congruere videbatur, quoniam, licet testatrix esset mulier, potius rustica, & ignara; Attamen, etiam testamentarii, quamvis essent viri, erant ejusdem conditionis, unde propterea, vel in testatrice, vel in testamentariis, per necessè id referendum erat consilio alicujus Jurisperiti; In hac autem dubitate, an per illam, vel per istos, ista cautela adhibita sit, observabam (juxta pluries in præcedentibus insinuatam regulam, occasione agendi de dispositionibus illorum, de quorum sana vel infirma mente dubium habeatur) ut scilicet bonus, vel malus ordo dispositionis magnam ac potissimam regulam, seu argumentum desuper dare debeat, dum testatrix, prudenter, ac laudabiliter, omnimodam æqualitatem inter filios, à lege adeo desideratam, servavit; Sed quia cum eorum uno convivebat, probiliter (ut casus dedit) apud eum infirmatura, & moritura, unde propterea ob triplicem, sexus, ac ætatis, & infirmitatis imbecillitatem (sive cum blanditiis, sive cum malis tractamentis) seductioni subjecta erat; hinc proinde, ne ita inæqualitas servaretur; dicta cautela nimium honesta, & prudens fuit; E converso autem secunda dispositio, ex dictis circumstantiis, potius suspecta; Et consequenter, quod versarem in casu regulæ, potius quàm in casu limitationis.

Insihebant Scribentes pro Hieronymo, innitente ultimæ codicillari dispositioni, quod ea non contineret testamenti revocationem, minusque legatum, vel aliam gratuitam dispositionem, sed potius recognitionem debiti, ac veritatis; Replacabam tamen, ut id rectè procederet quando hujusmodi

De LUCA
De
Testamentis
et ceteris
CIV
3

iusmodi recognitionis sufficientia adminicula extrinseca accederent; Secus autem illis cessantibus, ex certo, receptoque principio, pluries hoc eodem titulo, & in altero de legatis, ac etiam de alienat. & contrah. in finuato, & sub tit. de credito, ac alibi, ut etiam in non prohibitis, neque suspectis, nuda debiti confessio in testamento, vim habeat legati, in quod resolvatur; Multò verò magis, ubi ratio prohibitionis, vel suspicionis accedat, ut quod directè non valet, ita indirectè sublineatur.

Et fortius, quia eadem agnitio, de affectatione potius, ac mendacio convincebatur, unde propterea resultabat vehemens argumentum in contrarium, quod primam regulæ rationem confirmabat, dum in primo testamento, testatrix expressè declaraverat, quod nihil dicto filio debeat ex causa alimentorum, quæ sibi cum industria, & labore propriisque bonis paraverat, quinimo quod ipse filius potius ab ea beneficium gratuitæ habitationis in ejus domo receperat, istaque declaratio, ab extrinsecis facti circumstantiis adminiculata, convincebatur verior; Incertum autem est quid in causa sequutum sit.

VALENTINA
PONTIFICALIUM
P R O
HÆREDITATE ARCHIEPISCOPI
C U M
CAPITULO

Causa decisus per Rotam ut infra.

De intestabilitate Episcoporum, aliorumque Prælatorum, de sacra suppellectili, aliisque rebus ad Ecclesiæ servitium, vel Divinum cultum deservientibus, quamvis testandi facultatem habeant, ut in eis necessaria sit Ecclesiæ successio; quibus bonis intelligenda veniat, & quænam propriè dicantur venire sub hac sacra suppellectili.

SUMMARIUM,

- 1 **D**e intestabilitate clericorum de bonis Ecclesiæ intuitu questio.
- 2 In specie de intestabilitate Pontificalium, ac sacrorum paramentorum, & vasorum, non obstante facultate testandi.
- 3 Facti series.
- 4 Resolutiones causæ.
- 5 Quæ sint paramenta, & vestimenta sacra, in quibus cadat intestabilitas de qua n. 2.
- 6 de eodem, & à quo pendeat hujus questionis decisio.
- 7 Quando bona dicantur ita distincta, ut veniant sub certo genere.
- 8 Et quando quis dicatur familiaris, vel servitio addictus ad effectum comprehensionis sub aliqua dispositione.
- 9 Dispositio debet referri ad ordinaria non autem ad extraordinaria.

10 *Quod non placeat ultima resolutio quoad certa bona.*

11 *De constitutione Urb. 8. super sacra suppellectili Cardinalium.*

12 *De observantia Cameralium in spoliis Episcoporum.*

D I S C. LXXVII.

QUAMVIS ex sacrorum Canonum dispositione, pluries in præcedentibus enūciata, præsertim disc. 7. & 34. clerici, etiam in Prælaturæ statu, vel in majori ecclesiastica dignitate constituti, sint intestabiles, respectu bonorum, quæ clericatus, vel Ecclesiæ intuitu quæsitæ sint, in quibus necessarium habent hæredem ipsam Ecclesiam, vel ejus loco, Cameram Apostolicam, in illis partibus, in quibus receptæ sunt Constitutiones Julii tertii, aliorumque Pontificum, quamvis agatur de bonis, cum reliquo profano patrimonio jam confusis, & incorporatis, cum hæc distinctio confusio, vel incorporationis sequatur, necne, non percutiat hanc materiam intestabilitatis, sed alteram acquisitionis dominii, quodque bona adhuc non confusa, remaneant in dominio Ecclesiæ, ac veniant sub nomine fructuum pendentium, etiam respectu eorum, qui ex Apostolico indulto testandi facultatem habeant, juxta distinctiones, de quibus ad hanc materiam spoli clericorum sub tit. de beneficiis disc. 8. cum pluribus seqq. Attamen generaliter in Cardinalibus, ac etiam frequenter in magnis, & qualificatis Prælatibus, hæc intestabilitas de facto cessare solet, ob testandi indulta Apostolica concedi solita, quorum pluries mentio habetur supra disc. 6. cum seqq.

Eis tamen non obstantibus, per constitutionem 42. Pii V. dispositum est, ut eadem intestabilitas, adhuc vigere debeat in Pontificalibus, aliisque sacris vasis, & paramentis, Divino cultui destinatis, quæ sub sacra suppellectili nomine explicari solent, ut scilicet in istis, Episcopi, aliique Prælati, ipsam Ecclesiam Cathedralē, seu majorem habere debeant successorem, interdicta testandi, seu aliàs disponendi facultate; Idque ad instar favore capellæ Pontificiæ per Constitutionem 164. vel 165. Urbani VIII. quoque dispositum est in Cardinalibus, cum aliqua tamen moderatione, ut non veniant quædam vasa argentea, præsertim candelabra quamvis cappellæ usui destinata.

Cum igitur Archiepiscopus Aliaga, dictum testandi indultum haberet, atque condito testamento, pro consueta nimium commendabili Hispanorum Prælatorum pietate, de ejus aße, ad pios usus disposuisset, commissa quibusdam qualificatis executoribus distributione, Ipseque vivens, pro majori decore dignitatis, magnam haberet argenteorum vasorum quantitatem pro domesticis usibus, quibus quandoque pro quadam majestate uti quoque solitus erat, quando in majoribus solemnitatibus, pontificaliter celebrabat, Hinc proinde, nulla cadente questione super vasis, ac paramentis sacris, quæ capellæ sedis divinis usibus destinata erant, ad formam dictæ Constitutionis Pii V. prætensionem excitavit Capitulum Metropolitanæ, ut etiam omnia dicta vasa argentea, sub ejusdem Constitutionis dispositione, ad Ecclesiæ favorem, venire deberent.

Quare introducta causa in Rota coram Priolo, datoque dubio, an & quæ bona Ecclesiæ debeantur sub die 15. Junii 1657. prodiit resolutio generalis, ut venire solum deberent vasa, & bona, quæ tanquam